

Az Országos Műszaki Könyvtár — a termelés segítője

A Minisztertanácsnak a könyvtárügyre vonatkozó határozata a könyvtár fontos feladatává tette a műszaki irodalom tömegpropagandájának előmozdítását. E feladat megvalósításának keretében a műszaki jellegű üzemi és kutatóintézeti könyvtáraknak módszertani, bibliográfiai és egyéb segítséget nyújt. A könyvtár tevékenysége sokoldalú. A feldolgozó, olvasó és kölcsönzőszolgálaton kívül jelentős bibliográfiai tevékenységet fejt ki. Fontos munkát végző műszaki tájékoztatói osztálya, kb. 200 külső fordítót foglalkoztató fordítási és külön módszertani osztálya van. Munkaköre bizonyos mértékben — de szerényebb keretek között — a moszkvai Polytechnikai Könyvtárhoz hasonló.

*

A felszabadulás után az Országos Műszaki Könyvtár is gyors fejlődésnek indult, állománya ma már meghaladja a 100.000 kötetet és folyóirattárába évente kb. 1300-féle szakfolyóirat jár rendszeresen. Cserekapcsolatokat létesített a külfölddel, elsősorban a tervgazdaságot folytató államokkal. A látogatók és kölcsönzők száma a felszabadulás előtti helyzethez képest emelkedett. 1953 tizenegy hónapjában 76.000 látogató — napi átlagban kb. 275 olvasó — kereste fel az olvasótermeket. Ez az elmúlt év ugyanezen időszakához viszonyítva 27 százalékos emelkedést jelent ugyan, de még mindig elmarad a tervezett szám mögött. Ez év november végéig mintegy 55.000 kötetet kölcsönzött ki, mely az elmúlt év ugyanezen időszakához viszonyítva 69 százalékos emelkedést jelent és a tervezett számot túlhaladja. 1938-ban a látogatók száma kevesebb volt, mint most egy félév alatt. A helyben olvasott könyvek száma kb. egynegyede, a kölcsönzött könyvek száma pedig kb. tizenkettő része volt a maiaknak. A könyvtár bibliográfiai csoportja a nyolc hónap alatt 15.000 új adatot adott irodalomkutatása során. A fordítási osztály 3400 cikket fordított le, mintegy 37.000 oldal terjedelemben. A műszaki tájékoztatói osztály 30.000 idegen nyelvű cikkből készített referátumokat.

A könyvtár az eddigi kb. 5 millió tételből álló szabadalmi leírás állományát nemzetközi csere alapján a napokban egészítette ki kb. 80.000 db, a második világháború utáni nyugatnémet szabadalmi leírással.

Vajjon mit jelent ez? Azt, hogy Magyarországon megnőtt az érdeklődés a műszaki kérdések iránt; ez elsősorban hazánk gyors iparosodásának következménye. Jelenti azonban azt is, hogy az ipari dolgozók szakmai tudása megnövekedett. Ma már az egyszerű munkásokban is felébredt az érdeklődés a technikai és technológiai kérdések iránt.

Az élenjáró szovjet technikai művek és folyóiratok tanulmányozásából sok értékes újítás született. Így többek között Pásztor Gyula, a diósgyőri Lenin Köhárszati Művek dolgozója, Zinyin »Fogaskerék megmunkológép« című szakkönyve alapján új ütökéses módszert alkalmazott. Emellett kidolgozott egy másik újítást is a szovjet »Gépipari Enciklopédia« alapján, mely újítása fogaskerekenként félórás munkaidő megtakarítást eredményezett. Páll Árpád, a MÁVAG öntője. Szesztopol öntészeti szakkönyve alapján új öntési eljárást: a zuhanólapkás öntést valósította meg, eljárásának nagy jelentősége van az öntődei selejt csökkentésében. Surányi Endre őrnagy, Csudakov és Orlin könyvei alapján szerkesztett egy benzimmegtakarítót, amely minden gépkocsin felhasználható és 15—40 százalékos benzimmegtakarítást ért el vele. Huggycz Pál, a Békéscsabai Ruhagyár üzemlakatos a 1950 őse óta mintegy 40 újítást adott be a műszaki irodalomból eszközölt ötletek alapján. Sas Pál a Kelenföldi Textilkombinát sztahanovista hegesztője is a műszaki irodalom rendszeres tanulmányozásával nyerte el »a szakma második legjobb dolgozója« kitüntető címet.

A könyvtár dolgozói elhatározták, hogy felkeresik és szakirodalmi tanácsokkal segítik a sztahanovistákat, különösen azokat, akik újítási kérdésekkel foglalkoznak. Így látogatták meg pl. Pálházi Jánost, a Klement Gottwald gyár kétszeres sztahanovista nagygépforgácsolóját, aki a turbógenerátor horonymarását akarja megvalósítani a gyár hatalmas marógépén. Részére műszaki irodalmi jegyzéket állítottak össze.

A könyvtár munkájának egyik legfontosabb része a műszaki könyvtáraknak nyújtott módszertani segítség. A módszertani osztály munkaértékezelteket rendez, így szeptember 25-én megtartotta a műszaki könyvtárosok I. országos munkaértékezelését, ezen megvitatta az ünnepi könyvhétrel kapcsolatos teendőket, a

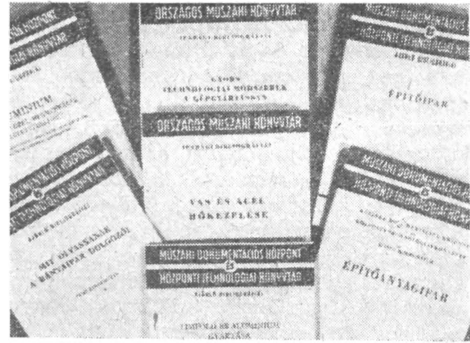
szakoktatás, a munkaverseny kérdéseit. Az értekezleten 117 üzemi műszaki könyvtáros vett részt. Hozzászólásaikból fókuszolt érdeklődés és segítségkérés csendült ki.

A műszaki könyvtárosok első munkaértekezlete örömmel üdvözölte a könyvtár kezdeményezését módszertani fogadóórák rendszeresítésére. A fogadóórákon a szakkönyvtárosok felvetett problémáikra részletes felvilágosítást kapnak, a módszertani osztály írásbeli megkeresésre is választ ad. A közelmúltban megkezdte a könyvtár a műszaki könyvtárosok részére szervezett szaktanfolyamát is, melyen az üzemi könyvtárosok részére a legfontosabb könyvtári tudnivalókat ismertetik.

*

A könyvtár ankétokat is rendez, ezeken egy-egy fontos kérdés kerül megvitatásra. Májusban megtartott első ankétunkon számosan szóltak hozzá a műszaki könyvtárugy, a könyvkiadás és a fordítások kérdéseihöz. Fürst Ferenc, a Kábel- és Műanyaggyár dolgozója elmondotta, hogy üzemükben 57 újítás jött létre az Országos Műszaki Könyvtártól kapott segítséggel. Almádi Zoltán, a Budapesti Il-latszergyár dolgozója elmondotta, hogy 25 éve látogatója a könyvtárnak és közel 100 újítást adott be az Országos Műszaki Könyvtárban olvasott szakkönyvek alapján. Az ünnepi könyvhét alkalmával megtartott ankétot a Könnyűipari Minisztérium Műszakfejlesztési Főosztályának vezetője, Gáti Péter elvtárs »A könnyűipari műszaki irodalom segítése a kormányprogram megvalósításához« címmel tartott előadást. A kialakult élénk vita bizonyítja az egyre növekvő érdeklődést a műszaki könyvtárugy iránt.

A könyvtár dolgozói meglátogatják az üzemeket is, hogy népszerűsítsék a műszaki irodalmat. A könyvtárnak ez a munkája azonban sajnos nem kielégítő. A Gheorghiu-Dej Hajógyárban a dolgozók nem ismerik saját műszaki könyvtárukat, az Országos Műszaki Könyvtárról még nem is hallottak. Ugyanitt a könyvtárost a könyvbeszerzéseknél meg sem hallgatják, pedig többtízezer forintot költenek el évente műszaki könyvek vásárlására. A könyveket, folyóiratokat nem veszik állományba, azok javarésze már meg sem található. A Láng Gépgyárban csak hosszas keresés után lehet megtalálni eldugott helyen az üzemi műszaki könyvtárukat. Olvasóhelyisége nincs is. A

17. Országos Műszaki Könyvtár bibliográfiai kiadványai

könyvtáros a legnagyobb lelkiismeretességgel gyarapítja könyv- és folyóiratállományát, mégis azt kell mondani, hogy a sok könyv szinte el van zárva és kizárólagosan egyesek részére áll rendelkezésre, míg a gyár dolgozóinak figyelmét még fel sem hívták a könyvekre. A diósgyőri Lenin Kohászati Üzemekben, ahol évi negyedmillió forintos beszerzési keret és három függetlenített könyvtáros áll rendelkezésre, nélkülözik a katalógust, a katalógusszekrényt. Nagyobb mennyiségű szakirodalma egy használaton kívüli mellékhelyiségben áll feldolgozatlanul. A Lámpagyár vezetői az üzemi műszaki könyvtár kezelésével a portást bízták meg, aki elfoglaltságánál fogva nem foglalkozhatik a könyvtárral.

Ezek a példák is azt bizonyítják, hogy az OMK-nak még sok tennivalója van ezen a téren. Társadalmi feladatait, állományát, szolgáltatásait helyesen alkalmazott propagandatévénységgel ki kell szélesítenie könyvtári plakát, broszura, feliratok, röpiapok stb. révén. Ennek eredményeként ne legyen az országban egyetlen olyan üzem, olyan mérnök vagy technikus, élenjáró műszaki dolgozó, aki ne tudna a könyvtárról, ne ismerné azokat a lehetőségeket, amelyeket igénybevehet.

Akadnak azonban üzemi műszaki könyvtárak, mint pl. a Wilhelm Pieck Vagongyárban is, ahol nemcsak saját könyvtárukat vezetik mintaszerűen, hanem a műhelykönyvtárakat is állandóan segítik, sőt a műhelykönyvtárosok részére tanfolyamokat rendeznek. A »Mélyépterv« műszaki könyvtára az alapos és rendszeres könyvtári munka és műszaki tájékoztatás mellett ötletes, jó kiállítá-sokkal hívja fel a figyelmet a könyvtárra és neveli az olvasókat a könyvtár helyes

használatára. Az IKARUS-gyárban a műszaki könyvtár és az újító iroda kapcsolata igen jó, számos szakirodalomból készült újításról tud, melyet a könyvtár propagandájához felhasznál. Több jó példát lehetne még felhozni, sajnos azonban nem ezek a jellemzők. A hibákra, melyeket a könyvtár dolgozói kiszállásaik alkalmakor észlelnek, felhívják az üzemek vezetőinek és az illetékes minisztériumok figyelmét. A minisztériumok szívesen veszik az Országos Műszaki Könyvtár segítségét és sok esetben igénylik azt. Felkérlik a könyvtárat egyes könyvtárak felülvizsgálatára és véleményét az ilyenirányú rendelet kiadása előtt meghallgatják. Az Országos Műszaki Könyvtár felelőssége megnőtt. Eppen e hibák kiküszöbölése érdekében is, október 1-én az Országos Műszaki Könyvtár a MTESZ-szel és az Állami Könyvterjesztő Vállalattal karöltve megindította az üzemi, vállalati és intézeti műszaki könyvtárak újabb versenyszakasját. A verseny célja a műszaki könyvtárak munkamódszereinek megjavítása, az olvasók számának emelése, a műszaki könyvek propagálása. A versenyszakasg három kategóriában indult: nagyüzemi, kisüzemi és tervező kutatóintézeti műszaki könyvtárak részére. A verseny egyik lényeges pontja a könyvtár segítése az újítóknak, sztahanovistáknak, szaktanfolyamoknak. Míg a versenyben tavaly csak 13, majd idén az év elején 27 könyvtár vett részt, addig október 1-én már 100-an indultak.

A könyvtár széleskörű, sokoldalú bibliográfiai munkát is végez. A műszaki értelmiség számára 13-féle Műszaki Lap-szemle közli iparágak szerint csoportosítva a külföldi szakfolyóiratokban megjelent fontosabb cikkek kivonatait. A Műszaki Figyelőszolgálat az üzemi könyvtárak és kutatóintézetek számára szabványkartonlapokon közli a beérkezett művek és folyóiratok megjelent cikkeinek címét és rövid kivonatát. A két kiadványban megjelent idegennyelvű cikkek magyar fordítását az üzemek megrendelhetik a könyvtár fordítási osztályán, bármely nyelven jelent is az meg. Népszerűek a műszaki értelmiség körében az Országos Műszaki Könyvtár »iparági bibliográfiák« című kiadványai, mint pl. a nyáron megjelent »Földmunkák gépesítése«. A bibliográfia kb. 500 könyvcímét, folyóirat-cikket, fordítást és szabadalmi leírást közöl, melyekhez rövid ismertetőt is ad. Ennek a kiadványnak nagy jelentősége van

a földmunkák egyre növekvő gépesítésével kapcsolatban. Egyre népszerűbb a munkások körében az annotált ajánló bibliográfiák sorozata, amely segítséget nyújt a könyvtáraknak és a magát továbbképezni kívánó munkásnak az egyes szakmák irodalmának kiválogatásához. Az ajánló bibliográfiák nemcsak szakkönyvek címlírásait és annotációit tartalmazzák, hanem ideológiai és szépirodalmi olvasmányokét is.

A könyvtár nehézségei között első helyen kell említeni a könyvtár elhelyezésének kérdését. Az OMK két részre szakítva, egymástól kb. fél kilométernyire lévő két telephelyen végzi egyre szélesebbkörű munkáját.

A könyvtár olvasását nagy mértékben nehezíti annak a műszaki kísérleti állomásnak a gépi zaja, mely az épület földszintjén működik. A könyvtár raktárai zsúfolásig megteltek. Állományának raktári védelme megnyugtatónak nem mondható.

Súlyos kérdésként jelentkezik a könyvtár kölcsönzési forgalmának állandó növekedése mellett a helybenolvasás igényeinek gyors, maradéktalan kielégítése.

Nem tett eddig a könyvtár komoly lépéseket az ifjúság felé. Ifjúsági olvasóterme nincs és mostani helyén ezt meg sem tudja valósítani.

A könyvtár olvasószolgálati osztálya orosznyelvű szakreferenst állított be, aki a hét csaknem valamennyi napján az olvasók rendelkezésére áll és a tanulmányozni kívánt művet élőszóval ismerteti.

A Minisztertanács határozata óta a műszaki könyvtárügy kétségtelesen fejlődött, mégis elmaradt az általános fejlődés mögött. A könyvtár még nem érte el, hogy minden termelő üzembem felismerjék azokat a lehetőségeket, melyeket magában rejt.

A könyvtár dolgozói arra törekednek, hogy a folyó tervév összes feladatait minél sikeresebben megoldják. A könyvtár a jövő évi tervét az új kormányprogram és az azóta hozott párt- és kormányhatározatok jegyében készíti el.

Az új, 1954. évi tervével az Országos Műszaki Könyvtár még inkább teljesíteni akarja azt a legfőbb feladatát, hogy minden erejével a termelésnek igazi, hatékony segítője legyen.

POVARNY JENŐ,

az Országos Műszaki Könyvtár vezetője